

Список використаних джерел

1. Закон України «Про охорону праці»
2. Закону України «Про стандартизацію»
3. Положення про Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 №459 (в редакції постанови КМУ від 17.02.2021 №124)
4. Стандарт Мінвуглепрому України: Система управління виробництвом і охороною праці у вугільній промисловості України (типове керівництво) СОУ-П 10.1.00174088.018:2009 затвердженого наказом Мінвуглепрому від 21.01.2010р. №7.

УДК 316.42:331.101:614.8.015

КУЛЬТУРА БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ЯК ВИМОГА СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА РИЗИКУ

Шароватова О.П., к.пед. н., доцент, доцент кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки

*Морозов А.І., к.т.н., доцент начальник навчально-методичного центру
Національний університет цивільного захисту України*

Сучасне суспільство на певному етапі свого розвитку зазнало кардинальних перетворень, основою яких став перехід від виробництва багатства до виробництва ризику. Відтак, постіндустріальне суспільство набуло ознак суспільства ризику.

Генезис існуючого соціального становища визначений вимірами взаємодії із природою; взаємовідносин у межах соціуму; застосування технічних засобів у діяльності людини; порозуміння суспільства і держави, міждержавної взаємодії. В аспекті природних ризиків порушено динамічний баланс катаклізмів, у результаті чого постали питання відновлення, збереження природного середовища. З позицій техногенних ризиків техніка з допоміжного знаряддя перетворилася на засіб поступового самознищення людства. Глобалізація політичних процесів відбивається в тому, що будь-які рішення національних та міжнародних суб'єктів виходять за межі їх безпосередніх інтересів та опосередковано впливають на інших агентів [1].

XXI століття знаменує новий статус ризику, постаючи перед неминучим ризиком після кумулятивного накопичення наслідків техногенних і природних катастроф та помилок, викликаних людським фактором. Ризик стає визначальною характеристикою життя та діяльності і є всезагальним:

на планеті не залишається місця екологічно, соціально та технологічно безпечного, будь де людина може стати жертвою фінансового краху, військової загрози, тероризму, епідемії тощо. Відтак, поступово формується тотальна загроза існуванню людства, що торкається усіх сфер життя та усіх соціальних спільнот. Проте, індивідуальне та наукове осмислення глобального ризику залишається ще на початковій стадії. Особливістю і парадоксом глобального ризику виявляється те, що він має штучний, рукотворний характер і людина не може його контролювати не застосовуючи техніку, яка і зумовила виникнення цього ризику. Для захисту від небезпек використовують багаторівневе комп'ютерне забезпечення управління. Однак відомо, що складні комп'ютерні системи відрізняються допуском непередбачуваності їх поведінки під час експлуатації. Дедалі ускладнюється ймовірнісний характер такого явища, як ризик. Небезпека виходить за межі окремо взятої країни, людство стає частиною світової команди небезпек, якій потрібні нові поведінкові вектори, орієнтовані на спільне подолання небезпеки. Суспільним продуктом споживання стає безпека, заради якої розробляються, впроваджуються, купуються системи захисту [1].

Поряд із цим, показником розвиненості суспільства виступає наявність культури безпеки. Основою формування культури безпеки є новий тип виховання й освіти, спрямованого на взаємодію людини з навколишнім середовищем, розвиток її нового світогляду, аналіз і оцінку існуючих небезпек, на прогнозування найближчих і віддалених наслідків їх реалізації. Забезпечення безпеки має ставати вищим пріоритетом і внутрішньою потребою кожної людини протягом усього її життя, потребою кожної родини, кожного трудового колективу, всього суспільства, держави, всієї цивілізації. Отже, у суспільстві ризику буття визначає свідомість, а потенціал суспільства ризику аналізується з позицій виникнення та розповсюдження знання про ризик.

В умовах суспільства ризику в оцінюванні небезпек трудової діяльності дедалі більшої вагомості та значення набувають фактори психосоціального характеру. Характер трудової діяльності людини визначається не тільки фізичним навантаженням, а й величиною нервового та емоційного напруження, ритмом і темпом роботи, її монотонністю, обсягами сприймання і перероблення інформації. Від цього залежать встановлення раціонального режиму праці і відпочинку, організація робочого місця, проведення професійного добору тощо. Психічний стан суттєво впливає на безпеку праці людини: конфлікти, втома, захворювання, залежність від наркотичних засобів, особливості психіки людини, поганий настрій незадовільний психологічний клімат у колективі, порушення ритму праці та відпочинку – усе це причини недосконалої організації праці, загрозливих ситуацій і

травматизму. За наявності небезпечних чинників та пригніченого стану нещасні випадки трапляються частіше.

З огляду на це, поряд із забезпеченням належного стану обладнання і виробничого середовища увага має приділятися підвищенню надійності людського чинника в системі «людина-техніка-середовище». Тож, необхідно не тільки підвищувати якість навчання персоналу з питань охорони праці, а й здійснювати відповідну психологічну роботу. Важливо сформуванати психологічний настрій у колективі, зорієнтований на безпеку праці. Дієві заходи слід спрямовувати на поліпшення психологічного і фізичного стану працівників, важливо виховувати у них здатність спостерігати, бути обачливими та обережними, а, отже, формувати культуру безпеки праці, що є нагальною вимогою сучасного суспільства ризику.

Список використаних джерел

1. Кузьменко Т.М. Соціологія. Навчальний посібник. К.: ЦНЛ, 2019. 320 с. URL: https://pidru4niki.com/18060203/sotsiologiya/suspilstvo_riziku.